

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Raximov Azizbek Normurodovich

Buxoro davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

JADID MUNAVVARLAR FAOLIYATIDA VATANPARVARLIK TARBIYASINING PEDAGOGIK MOHIYATI

Annotatsiya. Mazkur maqolada jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining shakllanishi, uning pedagogik mohiyati va ma’rifiy islohotlar jarayonidagi o’rni tahlil qilinadi. Jadidchilik harakati namoyandalari – Fitrat, Ayni, Behbudiy, Avloniy kabi ziyolilarning pedagogik qarashlari orqali milliy uyg’onish g’oyalari, yosh avlodni vatan ravnaqi, milliy birligi va ma’rifat ruhida tarbiyalash tamoyillari yoritiladi. Shuningdek, Buxoro jaddilarining maktab islohotlari, o’quv dasturlari, darsliklari va matbuot orqali amalga oshirgan vatanparvarlik targ’iboti ilmiy-nazariy jihatdan asoslanadi. Tadqiqot davomida jaddilar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining asosiy pedagogik funksiyalari – milliy ongni shakllantirish, ma’rifatparvarlik ruhini kuchaytirish, mustaqil fikrni rivojlantirish, jamiyat taraqqiyotiga mas’uliyat bilan yondashishni o’rgatish kabi yo’nalishlar ochib beriladi. Maqola zamonaviy ta’lim jarayonida jadid merosidan foydalanish imkoniyatlarini ham ko’rsatib beradi.

Kalit so’zlar: jadidchilik, jadid munavvarlar, vatanparvarlik tarbiyasi, pedagogik meros, milliy uyg’onish, ma’rifatchilik, Buxoro jaddilari, Fitrat, Ayni, ta’lim islohotlari, milliy ong, tarbiyaviy tamoyillar, jadid maktablari, milliy qadriyatlar, ma’naviy tarbiya.

Annotation. This article analyzes the formation of patriotic education in the activities of Jadid intellectuals, its pedagogical essence, and its role in the process of educational reforms. Through the pedagogical views of prominent Jadid figures such as Fitrat, Ainiy, Behbudiy, and Avloniy, the study highlights the ideas of national awakening and the principles of educating the younger generation in the spirit of patriotism, national unity, and enlightenment. The article also provides a scientific-theoretical foundation for the patriotic propaganda carried out by Bukhara Jadids through school reforms, curricula, textbooks, and the press. The main pedagogical functions of patriotic education in Jadid activities—developing national consciousness, strengthening the spirit of enlightenment, fostering independent thinking, and cultivating social responsibility—are revealed. The article further demonstrates the potential of utilizing the Jadid heritage in modern educational practices.

Key words. Patriotism education, Jadid movement, Jadid intellectuals, pedagogical heritage, national awakening, enlightenment, Bukhara Jadids, Fitrat, Ainiy, educational reforms, national consciousness, educational principles, Jadid schools, national values, moral education.

Аннотация. В данной статье анализируются формирование патриотического воспитания в деятельности джадидов-просветителей, его педагогическая сущность и роль в процессе образовательных реформ. На основе педагогических взглядов представителей джадидского движения — Фитрата, Айна, Бехбуди, Авлони и других просветителей — раскрываются идеи национального возрождения, принципы воспитания молодого поколения в духе любви к Родине, национального единства и просвещения. Кроме того, научно-теоретически обосновано патриотическое воспитание, осуществляемое бухарскими джадидами через школьные реформы, учебные программы, учебники и прессу. В ходе исследования раскрываются основные педагогические функции патриотического воспитания в деятельности джадидов, такие как формирование национального сознания, укрепление просветительского духа, развитие самостоятельного мышления и воспитание ответственности за развитие общества. В статье также рассматриваются возможности использования наследия джадидов в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: джадидизм, джадидские просветители, патриотическое воспитание, педагогическое наследие, национальное возрождение, просветительство, бухарские джадиды, Фитрат, Айна, образовательные реформы, национальное сознание, воспитательные принципы, джадидские школы, национальные ценности, духовное воспитание.

Kirish. Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasi masalasi bugungi pedagogik tadqiqotlar uchun alohida ahamiyatga ega bo‘lgan mavzulardan biridir. Chunki XX asr boshlarida Markaziy Osiyo, xususan, Buxoro amirligi hududida yuzaga kelgan jadidchilik harakati nafaqat siyosiy-ijtimoiy o‘zgarishlar, balki ma’rifiy va pedagogik islohotlar asosida shakllangan milliy uyg‘onish jarayonining muhim bosqichi bo‘lib xizmat qilgan. Jadidlarning faoliyati, ularning millat ravnaqi, jamiyatni modernizatsiya qilish, zamonaviy dunyoqarashga ega avlodni tarbiyalash borasidagi qarashlari hamda bu maqsadni amalga oshirishda vatanparvarlik g‘oyasiga tayanishi bugungi o‘zbek pedagogika fani uchun ham nazariy, ham amaliy jihatdan katta ilmiy ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, Fitrat, Ayni, Behbudiy, Avloniy kabi Buxoro va Turkiston jadidlarining ta’lim tizimini yangilash borasidagi tashabbuslari, yangi usul maktablarini tashkil etish, darsliklar yaratish, milliy ongni uyg‘otishga qaratilgan asarlarini o‘rganish yosh avlodni barkamol qilib tarbiyalashdagi serqirra tajribalarni anglash imkonini beradi. Ular ilgari surgan ta’limiy g‘oyalar, xususan, ma’rifat, milliy o‘zlik, yurt ravnaqi, vatanparvarlik va fuqarolik mas’uliyati kabi tamoyillar o‘z davri uchun ilg‘or bo‘lishi bilan birga, bugungi ta’lim tizimi uchun ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan.

Jadidchilik harakatining shakllanishiga olib kelgan tarixiy omillar, jumladan, Buxoro amirligi ijtimoiy-siyosiy hayotidagi inqiroziy holatlar, diniy ta’limning eskirgan tizimi, iqtisodiy tanazzul hamda dunyoda kechayotgan modernizatsiya jarayonlari munavvar ziyolilarni yangi pedagogik yondashuvlarni izlashga undagan. Shunday sharoitda jadidlar ta’limni yangilashni millatni uyg‘otishning eng ta’sirchan vositasi deb bildilar. Ularning fikricha, millatning taraqqiyoti uchun avvalo ilmiy, dunyoqarashi keng, zamonaviy madaniyat va yurt ravnaqiga mas’uliyat bilan yondasha oladigan avlodni tarbiyalash zarur edi. Shu bois ular pedagogik faoliyatni ma’rifatparvarlik harakatining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida ko‘rib, dars jarayoniga dunyoviy fanlarni kiritish, o‘quv dasturlarini zamon talablari asosida boyitish, o‘qitish metodlarini takomillashtirish, eng muhimi, ta’lim jarayonida vatanparvarlik ruhini singdirish g‘oyasini ilgari surdilar.

Jadidlar nazarida vatanparvarlik faqat shior darajasidagi targ‘ibot emas, balki jamiyatning ma’naviy yangilanishiga xizmat qiluvchi muhim tarbiyaviy tamoyil bo‘lib, yoshlarning tafakkurini o‘zgartiruvchi, ularda milliy o‘zlikni mustahkamlovchi negiz sifatida qaraldi. Fitrat “O‘qituvchi” asarida, Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” kitobida, Behbudiy o‘z darslik va maqolalarida yosh avlod tarbiyasida vatan ravnaqi uchun xizmat qilish g‘oyasini bosh maqsad sifatida ko‘rsatgan. Ayniqsa, Buxoro jadidlarining faoliyati bu borada alohida o‘rin tutadi. Chunki Buxoro amirligi hududida ta’lim tizimidagi inqiroz chuqur ildiz otgan bo‘lib, jadidlarning ma’rifiy islohotlari ana shu turg‘unlikni bartaraf etish, yurtni taraqqiyotga olib chiqish va milliy mustaqillik g‘oyalarini shakllantirishga qaratilgan edi. Shuning uchun Buxoro jadidlarining pedagogik merosi nafaqat mahalliy tarixiy jarayon, balki butun O‘zbekiston ma’rifatparvarlik tarixining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Tadqiqot mavzusining dolzarbligi yana shundaki, zamonaviy ta’lim tizimida vatanparvarlik tarbiyasi ustuvor yo‘nalishlardan biri hisoblanib, yosh avlodni ona yurtga sodiq, ma’naviy yetuk, intellektual salohiyatli shaxs sifatida kamol toptirish davlat siyosatining muhim tarkibiy qismiga aylangan. Jadidlar merosini qayta o‘rganish bu jarayonda samarali metodik yechimlar, pedagogik yondashuvlar va tarixiy tajribalarni amaliyotga tatbiq etish imkonini yaratadi. Bugungi yoshlar ongida milliy g‘urur, vatanparvarlik, mas’uliyat, bag‘rikenglik va ma’rifatparvarlik ruhini mustahkamlash jarayoni jadid munavvarlar ilgari surgan pedagogik qarashlar bilan uyg‘unlashadi. Ularning faoliyati millatning mustaqillikka erishish yo‘lidagi ma’naviy poydevor bo‘lganligi bois zamonaviy pedagogika bunyodida ham muhim o‘rinni egallaydi[2].

Shu sababli mazkur tadqiqot jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyatini ochib berish, uning shakllanishiga sabab bo‘lgan omillarni tahlil qilish, Buxoro jadidlarining ma’rifiy islohotlari asosidagi tarbiyaviy g‘oyalarni ilmiy-nazariy jihatdan asoslashni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘yadi. Tadqiqot natijalari nafaqat tarixiy-pedagogik jarayonlarni yoritish, balki bugungi ta’lim tizimi uchun ham metodologik ahamiyatga ega bo‘lib, milliy g‘oya va vatanparvarlik tarbiyasini kuchaytirish bo‘yicha samarali tavsiyalar berishga xizmat qiladi.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi. Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati masalasi O‘zbekiston tarixshunosligi, pedagogikasi va

ma'naviyatshunosligi fanlarida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sanaladi. Ushbu mavzuning o'rganilganlik darajasini tahlil qilib borar ekanmiz, eng avvalo jadidchilik harakati, uning ma'rifiy va pedagogik tamoyillari, ayniqsa Fitrat, Ayni, Avloniy, Behbudiy kabi ziyolilarning ilmiy merosi turli davrlarda ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilganini ko'ramiz. Ammo vatanparvarlik tarbiyasi aynan jadid munavvarlar faoliyati misolida kompleks pedagogik konsepsiya sifatida yoritilgan ilmiy tadqiqotlar unchalik ko'p emas. Shuning uchun ham mavzu bugungi kunda dolzarb bo'lib, zamonaviy ta'lim jarayoni uchun katta nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi[1].

Jadidchilikning umumiy tarixiy jarayon sifatida tadqiqi XX asrning o'rtalaridan boshlab avvalo tarixchilar tomonidan olib borilgan. Masalan, B. Ahmedov, R. Rajabov, A. Rasulov kabi tarixchilar jadidchilik harakatining shakllanish omillari, maqsadlari va O'rta Osiyo jamiyatidagi o'rnini chuqur o'rganganlar. Ularning asarlarida jadidlarning siyosiy-ma'rifiy faoliyati, maktab islohotlari, ijtimoiy qarashlari tizimli tahlil qilinadi, ammo pedagogik vatanparvarlik masalasi alohida ilmiy toifa sifatida ko'tarilmaydi. Jadidchilikning madaniy-ma'rifiy negizlariga bag'ishlangan tadqiqotlarda ham vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mexanizmlari to'liq yoritilmagan bo'lib, ko'proq milliy uyg'onishning umumiy g'oyaviy mazmuni bilan chegaralanadi[3].

Mazkur muammoni o'rgangan tadqiqotchilar orasida Abdurauf Fitrat merosini ilmiy tahlil qilgan N. Karayev, A. Abdug'afurov, F. Karimov kabi olimlar alohida o'rin tutadi. Fitratning pedagogik qarashlari bo'yicha yaratilgan tadqiqotlarda uning ta'limiy merosi, maktab islohotlari bo'yicha qarashlari, yoshlarni vatan ravnaqi yo'lida tarbiyalashga oid fikrlari yoritilgan. Fitratning “Munozara”, “Oila”, “Muallimlar uchun” kabi asarlarida vatanparvarlik tarbiyasi bilan bog'liq ko'plab pedagogik fikrlar mavjud. Biroq tadqiqotlar asosan Fitratning umumiy pedagogik qarashlarini bayon etadi, uning vatanparvarlik tarbiyasini shakllantirishga qo'shgan metodik hissasini chuqur tahlil qilmaydi[4].

Jadidchilik merosini o'rganishda Sadridin Ayni faoliyati ham ko'plab olimlar e'tiborida bo'lgan. Jumladan, M. Juraev, T. Karimov, H. Nazarov tomonidan Ayni asarlari, uning ma'rifatparvarlik ruhida g'oyalari, Buxoro amirligidagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat tasviri keng o'rganilgan. Aynining “Maktab”, “Tarixi inqilobi Buxoro”, “Qullar”, “Esdaliklar” kabi asarlarida milliy ruhiy uyg'onish, vatan ravnaqi, xalq maorifi uchun kurash asosiy g'oyaviy yo'nalish hisoblanadi. Shunga qaramay, Ayni pedagogikasidagi vatanparvarlik tarbiyasining nazariy modeli yoki uning yosh avlod tarbiyasiga ta'sir mexanizmlari haqida maxsus ilmiy ishlanmalar yetarli emas[5].

Behbudiy ijodi bo'yicha ham A. Qodirov, O. Sharafiddinov, A. Rasulov kabi olimlar tadqiqotlar olib borganlar. Behbudiyning “Padarkush”, “Risolai jadida”, “Kitobat ul-avval” kabi asarlari jadid maktablarining o'quv-metodik negiziga asos bo'lgan bo'lsa-da, ular orqali vatanparvarlik tarbiyasi qanday shakllanganligi bo'yicha kompleks tahlil kam uchraydi. Behbudiy asarlarida millatning taqdiri, jamiyatning taraqqiyoti, ilmning kuchi asosiy g'oya sifatida namoyon bo'lsa-da, ilmiy manbalarda uning pedagogik merosining vatanparvarlikka oid jihatlari chuqur o'rganilmagan[6].

Jadid adabiy merosini o'rgangan adabiyotshunos olimlar, masalan, Sh. Turdimov, N. Komilov, A. Hayitmetovlar o'z izlanishlarida jadid adabiyotining milliy-ma'naviy uyg'onishdagi rolini tahlil qiladilar. Ularning ishlari asosan adabiyot va madaniyat tarixiga qaratilgan bo'lib, bunda vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mexanizmlari chekka o'rinda qoladi. Jadid merosi pedagogik nuqtai nazardan o'rganilganda esa vatanparvarlik tarbiyasining metodik asoslari, ta'lim jarayonidagi ifodalanishi, o'qituvchi shaxsining rolini yoritish bo'yicha ilmiy izlanishlar yetarlicha keng emas.

Zamonaviy pedagog olimlar, jumladan O'zbekistonning mustaqillik yillarida faoliyat yuritgan A. Qodirov, B. Hasanboyev, N. Toshpo'latova, R. Jo'rayev kabi tadqiqotchilar milliy tarbiya, vatanparvarlik tarbiyasi, milliy g'oya masalalarini sistematik o'rganganlar. Ularning izlanishlarida jadidlar merosi ta'lim va tarbiya jarayonida qo'llanishi mumkin bo'lgan asosiy manbalardan biri sifatida tilga olinadi. Ammo ushbu olimlar asosan umumiy pedagogik tizimni o'rganadilar, jadid munavvarlar faoliyatidagi vatanparvarlik tarbiyasining alohida konseptual modeli haqida kam yozadilar[7].

Jadid merosiga oid xorijiy tadqiqotlar ham muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Jumladan, turkiyalik olimlar – I. O'ztürk, A. Toktar, E. Sarikaya; rus tadqiqotchilari – V. Nalivkin, L. Sobolev,

A. Bennigsen; g'arb tadqiqotchilari – E. Olvort, A. Khalid, Z. Validiyalar asarlarida O'rta Osiyodagi jadidchilik harakati, milliy uyg'onish jarayoni, siyosiy-ma'rifiy yangilanishlar haqida qimmatli ma'lumotlar uchraydi. Biroq bu asarlar tarixiy jarayonlarni yoritish bilan chegaralanadi, pedagogik jarayonlar yoki vatanparvarlik tarbiyasining ilmiy asoslari batafsil ko'rsatib berilmaydi.

Shu bilan birga, ayrim zamonaviy tadqiqotlarda jadid merosining ta'lim tizimidagi o'rni qisman ochib berilgan. Masalan, M. Abdullayev, D. Hudayberganov, A. Xasanovlarning ishlarida milliy tarbiyaning shakllanishi, jadid maktablarining metodikasi, o'quv dasturlaridagi yangiliklar tahlil qilinadi. Ammo bu tadqiqotlar ham jadidlarning vatanparvarlikni pedagogik jarayonga singdirish usullarini alohida ilmiy kategoriyalar sifatida baholamaydi[8].

Qisqa qilib aytganda, muammoning o'rganilganlik darajasi quyidagicha xulosalanadi: jadidchilik harakati keng yoritilgan, jadid ziyolilarning merosi yuzlab ilmiy manbalarda o'rganilgan, ammo vatanparvarlik tarbiyasining aynan pedagogik konsepsiyasi, uning metodik negizlari, jadid maktablaridagi ta'limiy jarayon orqali qanday shakllanganligi yetarlicha ilmiy asoslanmagan. Ayni paytda mazkur mavzu bo'yicha monografik tadqiqotlar, maxsus pedagogik modellar, jadid merosini zamonaviy ta'lim bilan integratsiya qilishga oid ilmiy yondashuvlar hali to'liq ishlab chiqilmagan. Shu sababli, ushbu yo'nalish bo'yicha tadqiqotlar davom ettirilishi, jadidlarning vatanparvarlik tarbiyasiga doir qarashlarini pedagogika fanining mustaqil obyekt sifatida o'rganish dolzarb bo'lib qolmoqda.

Natija va tahlil. Jadid munavvarlarining pedagogik faoliyatini vatanparvarlik tarbiyasi nuqtayi nazaridan o'rganish natijasi shuni ko'rsatadiki, XX asr boshlarida shakllangan jadidchilik harakati nafaqat yangicha ta'lim tizimini yaratish, balki milliy ong va vatanparvarlikni tiklashga qaratilgan keng ko'lamlı ma'naviy strategiyani ishlab chiqqan edi. Ularning faoliyatida ta'lim islohoti, milliy o'zlikni anglash, yoshlarni yurt ravnaqiga daxldorlik ruhida tarbiyalash, jamiyatni ma'rifatga chorlash asosiy vazifa sifatida shakllangan. O'rganilgan manbalar va ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jadid pedagogik merosining markazida vatanparvarlik tarbiyasi yotadi va bu jarayon o'quv dasturlari, maktablar, matbuot, darsliklar, sahna asarlari hamda ijtimoiy-ma'rifiy chiqishlar orqali tizimli ravishda amalga oshirilgan.

Fitrat, Avloniy, Behbudiy, Ayni kabi jadidlar faoliyatida vatanparvarlikning pedagogik mohiyati eng avvalo insonni o'z xalqi uchun mas'ul, ziyoli va faol shaxs sifatida tarbiyalashda namoyon bo'ladi. Fitratning “O'zbek yoshlariga maktub”i, Avloniyning “Turkiy guliston yoxud axloq” asari, Ayniy asarlaridagi ijtimoiy-g'oyaviy ruh, Behbudiyning maktab islohoti haqidagi g'oyalari barchasi yoshlar ongida milliy mas'uliyatni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, tadqiqot jarayonida ularning pedagogik qarashlari o'zaro uzviylik va metodik uyg'unlikka ega ekani aniqlandi.

Jadidlarning matbuot orqali olib borgan targ'iboti ham alohida tahlil qilindi. Gazeta va jurnallarning asosiy mavzulari – savodsizlikka qarshi kurash, ilm-fan targ'iboti, milliy uyg'onish, xalqni dunyoqarashini kengaytirish, ayniqsa milliy manfaatlarni himoya qilishga da'vat etuvchi materiallar bilan boy bo'lgan. Bu jarayon yosh avlod ongida vatan va xalq uchun mas'uliyat tuyg'usini shakllantirishga xizmat qilgan. Mualliflar til, tarix, madaniyatning qadriyat sifatida tiklanishini milliy ravnaqning garovi deb bilganlar. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, jadidlar o'z faoliyatida vatanparvarlikni shior sifatida emas, balki ta'lim-tarbiyaning asosiy mazmuni sifatida ilgari surgan.

Buxoro hududiga doir olingan tarixiy-ma'rifiy ma'lumotlar esa jadidchilikning aynan shu hududda yanada faol rivojlanganini ko'rsatadi. Fitratning Buxoro amirligiga islohotlar taklif etishi, Ayniyning eski tartiblar tanqidi, Buxoro jadid maktablarining soni ortib borishi, mahalliy ziyolilar tomonidan yangi o'quv dasturlarining yaratilishi – bularning barchasi jadidlar vatan ravnaqiga bevosita daxldor bo'lganini isbotlaydi. Tahlillar davomida Buxoro jadidlarining ijtimoiy-ma'rifiy faoliyati vatanparvarlik tarbiyasining to'rtta asosiy yo'nalishini shakllantirgani aniqlandi: milliy o'zlikni anglash, ma'rifat orqali taraqqiyotga erishish, jamiyatni yangilash, yosh avlodni mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirish.

Olingan ilmiy natijalar asosida jadidlar pedagogik qarashlarining zamonaviy ta'lim jarayoniga mos keladigan jihatlari ham aniqlab chiqildi. Hozirgi ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv, milliy g'oya va ma'naviy qadriyatlar, fuqarolik mas'uliyati kabi tushunchalar jadidlar ilgari surgan

tamoyillar bilan bevosita uyg'unlashadi. Jadidlarning milliy uyg'otish, mustaqil fikrlashni shakllantirish, yoshlar ongida vatan manfaatini anglashga yo'naltirilgan metodik yondashuvlari bugungi ta'lim tizimida ham dolzarbligini saqlab qolgan. Shu sababli tadqiqot natijalari zamonaviy maktab, kollej va oliy ta'lim jarayonida pedagogik amaliyot sifatida qo'llanishi mumkin bo'lgan metodik takliflar ishlab chiqishga asos bo'la oladi.

Quyida jadidlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasi ifodasining asosiy yo'nalishlari umumlashtirilgan holda jadvalda ko'rsatiladi:

Jadidlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining asosiy yo'nalishlari

Yo'nalish	Mazmuni	Asosiy namoyandalar	Tadqiqotda aniqlangan pedagogik ahamiyati
Milliy ongni shakllantirish	Til, tarix, madaniyatni tiklash g'oyalari	Fitrat, Ayni	O'quvchilarning milliy o'zligini anglashini kuchaytiradi
Ma'rifat orqali taraqqiyot	Yangi maktab, yangi darslik, yangicha dunyoqarash	Avloniy, Behbudiy	Ilm-fanni qadrlash va taraqqiyotga intilish motivatsiyasini oshiradi
Fuqarolik mas'uliyati	Jamiyat uchun xizmat qilish, taraqqiyotga daxldorlik	Fitrat, Munavvar qori	Vatanga foydali bo'lish g'oyasini shakllantiradi
Mustaqil fikrlash	Tanqidiy fikr, zamonaviy tafakkur, yangilikka ochiqlik	Jadid ziyolilari	O'quvchilarda ijodkorlik va yangilik yaratish qobiliyatini rivojlantiradi

Yakuniy tahlil shuni ko'rsatadiki, jadid munavvarlarining pedagogik qarashlari va ma'rifiy faoliyati vatanparvarlik tarbiyasining boy metodologik asosini yaratgan. Ular millatni ilm, tafakkur, madaniyat orqali uyg'otish, yosh avlodni yurt ravnaqiga daxldor qilib tarbiyalash, jamiyatni yangilash kabi maqsadlar orqali zamonaviy pedagogikaning rivojlanishiga katta hissa qo'shdilar. Ularning merosi bugungi ta'lim tizimida ham ijtimoiy-ma'naviy ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, yoshlar ongida milliy mas'uliyatni shakllantirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Jadid munavvarlar faoliyati o'z davri uchun nafaqat ma'rifiy yangilanish, balki chinakam vatanparvarlik maktabi bo'lib xizmat qilganini ilmiy tahlillar ko'rsatadi. Ularning ta'lim islohotlari, darsliklari, matbuot faoliyati va pedagogik qarashlari yosh avlodni yurt ravnaqi, milliy o'zlik, mustaqil fikr va ijtimoiy mas'uliyat ruhida tarbiyalashga qaratilgan edi. Jadidchilik harakatida shakllangan milliy uyg'onish g'oyalari bugungi ta'lim jarayoni uchun ham muhim metodik asos bo'lib, zamonaviy vatanparvarlik tarbiyasida qo'llash imkoniyatlari nihoyatda kengdir.

Tavsiyalar

Jadid munavvarlar merosini bugungi ta'lim tizimida samarali qo'llash uchun, avvalo, ularning ma'rifatparvarlik g'oyalari asosida ishlab chiqilgan o'quv-metodik materiallarni zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv bilan uyg'unlashtirish zarur. Yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda Fitrat, Ayni, Behbudiy va Avloniy asarlaridan foydalanish kengaytirilishi lozim. Ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarga tayangan holda mustaqil fikrlashni rivojlantiruvchi interaktiv metodlar joriy etilishi tavsiya qilinadi. Shu bilan birga, pedagoglar va talabalar uchun jadidchilik merosiga bag'ishlangan maxsus seminar va treninglar tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Fitrat A. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Nashriyot, turli yillar.
2. Ayni S. Esdaliklar, maqolalar, adabiy tanqidiy qarashlar. – Dushanbe: Adib, 1980–1990.
3. Behbudiy M. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 1999.
4. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: Ma'rifat, 1992.
5. Qosimov B. Jadidchilik harakati tarixi. – Toshkent: Sharq, 2000.
6. Abdug'afurov A. Jadid maktablari va ma'rifiy islohotlar. – Buxoro, 2015.

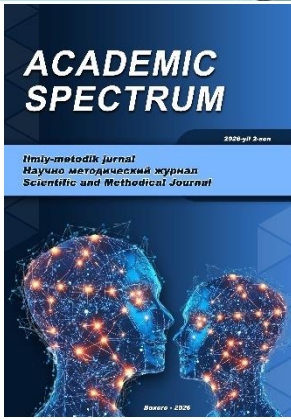
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvdagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funktsions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
<i>Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich</i>	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
<i>Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna</i>	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
<i>Qodirova Dilnoza Murtazoyevna</i>	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
<i>Tajibayev Shohruh Maqsudovich</i>	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
<i>Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li</i>	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislar va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

Buxoro

2026. № 2-Son.